

Nr 2.

Ankom till Riksdagens kansli den 12 maj 1911 kl. 5 e. m.

Särskilda utskottets nr 2 utlåtande nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 200 angående ordnande af undervisningen i arkitektur vid konsthögskolan m. m., samt i anledning af inom Riksdagen väckta motioner i ämnet.

I en den 21 april 1911 till Riksdagen aflåten, till behandling af särskilda utskottet nr 2 hänvisad proposition nr 200 har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastik-ärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att

dels — med uteslutande ur den för akademien för de fria konsterna och konsthögskolan fastställda stat af den däri upptagna professorn i byggnadskonst jämte sagda befattning tillhörande aflöningsförmåner — i staten uppföra ej mindre en professor vid konsthögskolan i arkitektur med en aflöning af 6,400 kronor, däraf 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt att efter fem års tjänstgöring erhålla förhöjning i lönen med 600 kronor, än äfven en professor vid konsthögskolan i svensk arkitekturhistoria med en aflöning af 4,600 kronor, däraf 2,500 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, med rätt till två ålderstillägg å lönen, hvarterdera å 500 kronor, efter respektive fem och tio års tjänstgöring;

dels godkänna i statsrådsprotokollet omförmälda, för åtnjutande af nämnda aflöningsförmåner föreslagna villkor och bestämmelser samt förklara, ej mindre att en hvar, som med eller efter 1912 års ingång tillträder någon af ifrågavarande befattningar vid konsthögskolan, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser, än äfven att, därest nuvarande innehafvaren af professorsbefattningen i byggnadskonst vid konsthögskolan icke före viss angifven tidpunkt anmäler, att han vill underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestäm-

melser, och han icke lagligen kan därtill förbindas, han skall varda bibehållen vid honom dittills tillkommande aflöningsförmåner, äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom;

dels till bestridande af undervisning vid konsthögskolan i byggnadsteknik med flera ämnen i staten uppföra ett belopp af 3,000 kronor;

dels höja det i staten upptagna anslaget å 1,000 kronor till elevernas studieresor med 1,200 kronor till 2,200 kronor, däraf högst 400 kronor till ersättning åt läraren vid arkitektelevernas resor;

dels för genomförande af ifrågavarande förändringar i staten öka det under rubriken akademien för de fria konsterna upptagna anslag med 11,200 kronor eller från 90,750 kronor (däraf två reservationsanslag å sammanlagdt 31,900 kronor) till 101,950 kronor (däraf två reservationsanslag å tillhopa 33,100 kronor);

dels ock medgifva, att de professorerna i arkitektur och svensk arkitekturhistoria tillkommande ålderstillägg må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

Vidare har till utskottet öfverlämnats två särskilda motioner i förevarande ämne,

en, nr 106, väckt inom Första kammaren af herrar *Aug. Wijkander* och *Gustaf Boman*, däri föreslagits,

att Riksdagen ville i sin svarsskrifvelse på den kungl. propositionen nr 200 såsom sin åsikt uttala, att afgangsexamen från Chalmers tekniska läroanstalts byggnadsafdelning jämte intyg om vederbörliga praktiska prof framgent som hittills skall berättiga till inträde vid konsthögskolan; samt

en, nr 364, väckt inom Andra kammaren af herr *Knut Tengdahl*, däri föreslagits,

att Riksdagen ville afslå Kungl. Maj:ts proposition nr 200.

I det utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 21 april 1911, som är bilagdt den till utskottets behandling hänvisade kungl. propositionen, redogör departementschefen till en början för det sätt, hvarpå undervisningen i arkitektur för närvarande är ordnad samt lämnar en öfversikt öfver den förberedande behandlingen af frågan om ordnandet af undervisningen i arkitektur m. m. vid konsthögskolan. Härvid omnämnes ett af akademien för de fria konsterna den 10 augusti 1907 till Kungl.

Maj:t afgifvet förslag till nya stadgar m. m., hvilket jämväl omfattade en del ändringar i undervisningen i arkitektur. Akademiens nu nämnda förslag föranledde en framställning från Svenska teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst, hvari hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte låta af fullt sakkunniga personer utarbete ett fullständigt och enhetligt program för arkitekturundervisningen i Sverige.

Öfver denna framställning afgaf akademien för de fria konsterna underdånigt utlåtande den 23 november 1907, hvarjämte kommittén för den högre tekniska undervisningens ordnande inkom i ämnet med särskilda, den 11 december 1907 dagtecknade underdåniga skrivelser.

Departementschefen omnämner i fortsättningen af sin redogörelse, att förste intendenten i öfverintendentsämbetet I. G. Clason, professorn i byggnadskonst vid det under akademiens för de fria konsterna inseende ställda läroverk C. A. A. Grundström och professorn i arkitektur vid tekniska högskolan E. J. Lallerstedt i januari 1908 anmodats att såsom sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet biträda vid utredning af frågan huru, under förutsättning att arkitektutbildningen fortfarande skulle vara förlagd dels till de högre tekniska läroanstalterna dels ock till det under akademiens inseende ställda läroverk, undervisningen vid detta läroverk, såvidt nämnda utbildning anginge, lämpligen borde ordnas, samt att bemälda sakkunniga den 23 januari 1909 afgifvit utlåtande och förslag angående ordnande af undervisningen i arkitektur vid sistnämnda läroverk.

I detta utlåtande framhållas såsom »de mest framträdande bristerna i den nuvarande undervisningen för utbildandet af arkitekter i vårt land»:

1) att någon enhetlig arbetsplan för de olika arkitekturskolorna ej finnes, utan de olika skolorna arbetade nära nog oberoende af hvarandra. I samband med denna brist på samarbete skolorna emellan stode den alltför långa tid, som i de flesta fall fordrades för utbildning till arkitekt, äfvensom oegentligheten däruti att elever, utexaminerade från Chalmers tekniska läroanstalt med treårig lärokurs och från tekniska högskolan med fyraårig kurs, likställdes vid inträde till konstakademiens skola;

2) att undervisningen ej i tillräcklig grad inriktades på arkitekt-elevens utbildande till en praktiskt duglig och ekonomiskt förstående arbetsledare; samt

3) att det ej förefunnes någon systematiskt ordnad undervisning i »vår inhemska, i många afseenden så intressanta och för frambringandet af en i någon mån nationell byggnadskonst så viktiga arkitektur».

I propositionen redogöres vidare för yttranden, som öfver de sakkunnigas nyssberörda utlåtande afgifvits af tekniska högskolans styrelse, sty-

relsen för Chalmers tekniska läroanstalt, Svenska teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst, akademien för de fria konsterna och öfverintendentsämbetet samt i afseende å de i de sakkunnigas utlåtande framställda förslagen till aflöningsförmåner m. m. jämväl af statskontoret och löne-regleringskommittén.

För sin egen del yttrar departementschefen angående föreliggande fråga bland annat följande:

Departementschefens
yttrande.

»De sakkunnigas förslag till ordnande af arkitekturundervisningen går i stort sedt ut på en 4-årig kurs vid högre teknisk läroanstalt och en därpå följande 2-årig kurs vid konsthögskolan. Härigenom och genom de anordningar, som tillika föreslås, har man velat vinna, dels att det elevmaterial, konsthögskolan har att mottaga, blir af mera enhetlig beskaffenhet än nu, dels att studietiden för konsthögskolans elever från tekniska högskolan, hvilka utgöra det långt öfvervägande flertalet, förkortas med ett år, dels att de arkitekter, som utgå i det praktiska lifvet utan att hafva genomgått konsthögskolan, skola genom utsöndring af en del biämnen erhålla grundligare undervisning såväl i tekniskt som konstnärligt afseende än den de nu åtnjuta, dels slutligen att undervisningen vid konsthögskolan, hvilken hittills varit af nästan uteslutande estetisk och konstnärlig art, bättre afväges genom att kompletteras med en solid fortsatt utbildning i byggnadskonstens tekniska och ekonomiska problem. Förslaget har i allmänhet — bortsedt från några mindre väsentliga detaljer — mötts af gillande. Det har sålunda understöds af akademien själf, som därvid frångått sitt tidigare förslag i ämnet, af tekniska högskolans lärarkollegium och styrelse, af Svenska teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst samt af öfverintendentsämbetet.

»Professor Grundström — och till hans åsikt hafva lärarrådet och styrelsen vid Chalmers tekniska läroanstalt anslutit sig — har emellertid förordat bibehållandet af den nuvarande i allmänhet 3-åriga kursen vid konsthögskolan, hvaraf torde följa, att äfven i öfrigt, enligt Grundströms mening, i det hela allt bör förblifva vid det gamla. De sakkunniga hafva dock enligt min uppfattning på ett öfvertygande sätt uppvisat, att de nuvarande förhållandena ingalunda kunna betraktas såsom tillfredsställande. Svenska teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst, som väl får anses vara ett uttryck för åsikterna bland landets arkitekter, har ju ock med styrka understrukt detta sakförhållande.

»Mig synes det uppenbart, att undervisningen vid konsthögskolan måste blifva i hög grad lidande på den nuvarande ojämnheten i elevernas grundläggande kunskaper. En del elever hafva att stödja sig på den 3-åriga

kursen vid Chalmers tekniska läroanstalt, andra åter på en 3-årig, således något mera omfattande teknisk högskolekurs samt återstoden slutligen på en fullständig 4-årig kurs vid högskolan. Detta är gifvetvis ett missförhållande, som icke bör fortvara, utan på hvilket man måste söka råda bot. De sakkunnigas förslag, på hvars detaljer jag längre fram skall ingå, skulle uppenbarligen medföra en högst väsentlig förbättring i berörda hänseende och bidra till att skapa ett i görligaste mån enhetligt elevmaterial vid konsthögskolan. Det återstår då att se, huruvida dess genomförande i andra hänseenden skulle visa sig vara förenadt med olämpor. Af den i ärendet förebragta utredningen torde framgå, att vi hafva behof dels af arkitekter, tekniskt väl utrustade för att möta alla de kraf, som i det praktiska lifvet i mångahanda former möta konstruktören af och ledaren för praktiska byggnadsarbeten, dels ock af arkitekter, som med en solid teknisk bildning förena en konstnärlig fördjupning och sålunda förmå skapa och utföra mera arkitektoniskt fordrande verk. Den första uppgiften tillkommer för närvarande våra högre tekniska läroanstalter och då främst den förnämsta af dem, den tekniska högskolan. Konsthögskolan har sedan att af arkitekten dana en mera helgjuten konstnär eller åtminstone nedlägga fröen därtill. Man har framkastat den tanken, att hela arkitekturundervisningen lämpligen borde sammanföras i en enda arkitekt-högskola. Detta kan ju vara en framtidstanke, som måhända en gång återkommer i fastare gestalt. För närvarande torde vi dock endast hafva att räkna med möjligheten att inom den nuvarande organisationen genomföra behöfliga förbättringar, och dithän syftar också de sakkunnigas förslag.

»Hvad det praktiska lifvet främst behöfver är, som jag nyss sade, arkitekter med en grundlig teknisk utbildning. Genom att helt befria eleverna från en del för blifvande arkitekter mindre viktiga ämnen, såsom fysik och beskrifvande maskinlära, samt genom en del andra omläggningar af undervisningen hafva de sakkunniga velat bereda dem tillfälle till mera fördjupade, rent arkitektoniska studier af öfvervägande teknisk natur. Jag vill i sådant afseende omnämna, att undervisningen i husbyggnadslära, som nu förekommer först i tekniska högskolans andra årskurs, enligt förslaget skulle med väsentligen ökad timantal ingå redan i första årskursen, samt att ämnet byggnadsteknik, i hvilket för närvarande förekommer allenast en knappt tillmätt föreläsningkurs, för framtiden skulle jämte arkitektur i tredje och fjärde årskurserna vara fackskolans hufvudämne, en omläggning som torde komma att synnerligen fördelaktigt inverka på arkitektelevens praktiska och ekonomiska utbildning. Men icke nog härmed. De sakkunniga hafva afsett att därjämte tillföra eleverna ett ökad mått af konstnärliga insikter och konstnärlig omdömesförmåga, dock, enligt

hvad jag inhämtat, icke i vidare mån, än att den hittillsvarande proportionen mellan utrymmet för de tekniska och de estetiska studierna icke förtryckes. Den tekniska utbildningen skulle sålunda komma att gå hand i hand med den konstnärliga, hvilket, enligt min mening med rätta, af afdelningen för husbyggnadskonst framhållits såsom en angelägenhet af högsta vikt. Jag finner hvad de sakkunniga så i ena som andra afseendet föreslagit vara ändamålsenligt. Det har, som mig synes med allt fog, framhållits, att det icke är nog med att eleverna bibringas solida tekniska insikter — fordran härpå är naturligtvis oeftergiflig — utan att man äfven af det praktiska byggnadsarbetets män bör kunna begära en icke allt för ytlig kännedom om arkitektoniska skönhetsvärden och skönhetsmöjligheter. Äfven i det gråa hvardagslivet bör ju skönheten hafva sin plats, särskildt när det kan ske utan uppoffring af praktiska och ekonomiska kraf. Det förslag till förbättring af arkitekturundervisningen vid tekniska högskolan, som framlagts af de sakkunniga, synes mig alltså i och för sig godt. Det har också vunnit högskolemyndigheternas enstämmiga gillande. Af den Chalmerska läroanstaltens myndigheter har visserligen gifvits uttryck för den farhågan att, om de sakkunnigas förslag beträffande tekniska högskolan genomfördes, denna högskola småningom skulle växa upp till en slags konkurrent till konsthögskolan. För min del kan jag dock icke finna denna farhåga berättigad, då ju en studietid af allenast fyra år uppenbarligen icke kan förslå till verkligt djupgående konstnärliga studier vid sidan af de nödiga tekniska.

»Öfvergår jag nu till Chalmerska läroanstalten och undersöker, i hvad mån dess alumners intressen skulle blifva tillgodosedda genom det föreliggande förslaget — jag talar nu icke om dess detaljer — kan jag icke finna annat, än att detsamma äfven i förhållande till denna läroanstalt innebär en verklig förbättring. Den forne chalmeristen har nämligen efter genomgåendet af tekniska högskolans fjärde årskurs erhållit i såväl tekniska som konstnärliga ämnen mera ingående och omfattande kunskaper än hvad som kunnat ske vid den endast 3-åriga kursen vid Chalmers tekniska läroanstalt och blir sålunda mera jämnspelt med tekniska högskolans egna elever, hvadan den följande undervisningen vid konsthögskolan kan ordnas efter en enhetligare och mera fruktbringande plan. Visserligen måste det betraktas såsom en olägenhet, att den från den Chalmerska läroanstalten utgångna eleven skulle nödgas att, i stället för att tillbringa tre år vid konsthögskolan, vistas ett år vid tekniska högskolan och därefter två år vid konsthögskolan. Men denna olägenhet medför ju ingen tidsförlust och kan i allt fall icke anses synnerligen betydande. Den skulle dock kunna undvikas genom en förlängning af lärokursen vid anstalten med ett år, men

på denna möjlighet saknar jag nu så mycket mera anledning att ingå, som något förslag i sådan riktning icke föreligger. Denna utväg kan ju vara förtjänt af att undersökas, men då, såsom jag nyss framhållit, den föreslagna anordningen i stort sedt leder till fördel för läroanstaltens elever, lär den trängande frågan om arkitekturundervisningens ordnande icke böra uppskjutas i afbidan på en utredning, hvars resultat man nu ej kan med säkerhet bedöma. Jag vill i detta sammanhang omnämna, att under de senaste tjugufem åren från läroanstalten utgått till konsthögskolan sammanlagdt allenast några och trettio elever.

»Hvad slutligen konsthögskolan beträffar är det gifvetvis svårare att bedöma, i hvad mån det framlagda förslaget i sina stora drag kan tillfredsställa äfven dess kraf. Någon tvekan lär dock icke kunna råda därom, att förslaget om undervisningens komplettering med kurser i byggnadskonstens teknik och ekonomi innebär en afgjord förbättring. Det är naturligtvis af högsta vikt, att eleven under sina konstnärliga studier icke tappar kontakten med det verkliga lifvet, där frågornas praktisk ekonomiska innebörd spelar och måste spela en afgörande roll. I denna punkt har heller ingen meningsskiljaktighet försports. Professor Grundström har emellertid velat göra gällande, att en 2-årig kurs vid konsthögskolan icke skulle verka tillfyllest, utan att ytterligare ett år skulle erfordras. Akademien, som ju bland sina medlemmar räknar våra främsta skapande arkitekter, har emellertid varit af en annan mening, och teknologföreningens afdelning för husbyggnadskonst, hvars uttalande ju äfven måste tillerkännas en icke ringa auktoritativ betydelse, har jämväl anslutit sig till de sakkunnigas förslag. Afdelningen har särskildt påpekat, att med den fylligare undervisning i tekniskt och konstnärligt hänseende, som enligt förslaget skulle meddelas redan före inträdet i akademien, mycket af det, som nu påhvar densamma, skulle vara på förhand undangjordt. Äfven öfverintendentsämbetet har tillstyrkt de sakkunnigas förslag. Under sådana förhållanden hyser jag ingen betänklighet vid att gifva detsamma min anslutning och förordar således i enlighet därmed en 6-årig studiekurs, däraf 2 år vid konsthögskolan och 4 år vid tekniska högskolan, respektive 3 år vid den Chalmerska läroanstalten och 1 år vid tekniska högskolan. Den förkortning af studietiden för elever från tekniska högskolan, som härigenom vinnes, innebär naturligtvis en afsevärd fördel.

»I förslaget ingår, att den nuvarande professorn vid konsthögskolan uti byggnadskonst skulle, med en väsentligt utvidgad undervisningsskyldighet, benämnas professor i arkitektur. Häremot har jag ingen erinran att göra.

»Hvad den föreslagna nya professuren i svensk arkitekturhistoria be-

träffar, så är Grundström ensam om att motsätta sig densamma. Dess betydelse för arkitekturundervisningen har däremot med styrka framhållits af tekniska högskolans lärarråd, af afdelningen för husbyggnadskonst och af öfverintendentsämbetet, och de skäl, som därvid framdragits, synas mig fullkomligt öfvertygande. För mig framstår det såsom en angelägenhet af största vikt, att våra arkitekter hafva tillbörlig insikt i sitt eget lands arkitekturhistoria och kännedom om de märkligare byggnader, som i mer eller mindre bibehållet skick kvarstå från gångna tider. Det är ju på samma mark, under samma sol och ofta nog med samma material, som de hafva att utföra sin gärning, och det är därför af en stor betydelse, att de lära sig inse värdet af och tillgodogöra sig det, som våra fäder med sina enkla hjälpmedel skapat. Det nationella, af våra naturliga förhållanden och vår lynnesläggning betingade särdraget i vår arkitektur kommer härigenom äfven för framtiden till sin rätt. Men jämväl från en annan synpunkt synes mig förslaget i denna del synnerligen beaktansvärdt. Jag syftar härmed på det stycke kulturhistoria, som våra byggnadsminnesmärken från skilda epoker representera och som det är vår skyldighet såsom kulturnation att väl känna. Jag anser följaktligen lämpligt, att undervisning i svensk arkitekturhistoria meddelas såväl vid konsthögskolan som i tekniska högskolans fjärde årskurs. Grundström har i sin reservation mot akademiens senaste framställning i ärendet framkastat att, därest det ansåges nödigt att anställa en särskild lärare i ämnet, denne icke borde vara professor, utan att en framstående specialist borde fullgöra ifrågakvarande undervisning mot åtnjutande af lämpligt arvode. Jag anser mig icke kunna biträda detta förslag. Den lärare, hvarom här är fråga, måste besitta grundliga insikter i sitt ämne, insikter som genom fortgående studier alltjämt fördjupas och förkofras. Än mer, det är icke nog med en allmän om än så noggrann kännedom om svensk arkitekturkonst, det fordras jämväl en omfattande och öfverblickande kunskap om utlandets arkitektur för att rätt kunna förstå och uppvisa dess återverkningar och återspeglningar på inhemsk mark. Med ett ord, det behöfves en historisk vetenskaplig mognad, som icke vinnes utan ett lugnt och målmedvetet arbete och som i allmänhet icke kan förväntas af en tillfälligt anställd lärare med mångahanda intressen vid sidan af sin uppgift som undervisare. Jag tillstyrker således upp rättandet af en professur uti ifrågakvarande ämne.

Den nuvarande professuren i byggnadskonst vid konsthögskolan skulle enligt förslaget såsom professur i arkitektur aflönas i likhet med motsvarande professur vid tekniska högskolan, det vill säga med 7,500 kronor om året med rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter fem år. Löneregleringskommittén har emellertid icke velat sätta lönen vid ifrågakvarande

lärostol till högre belopp än 6,400 kronor, däraf 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte ett ålderstillägg efter fem år å 600 kronor. Ehuru jag icke kan finna annat än oegentligt, att professorn i arkitektur vid konsthögskolan i aflöningshänseende skulle vara sämre ställd än motsvarande befattningshafvare vid tekniska högskolan, anser jag mig dock på de af löneregleringskommittén anförda skäl icke kunna gå utöfver hvad kommittén i denna punkt hemställt. Den nuvarande professorn i byggnadskonst bör gifvetvis vid öfvertagande af professuren i arkitektur under i öfrigt sedvanliga villkor få för åtnjutande af ålderstillägg tillgodoräkna sig tiden för sitt innehafvande af professorsbefattningen i byggnadskonst.

»De af de sakkunniga för den nya professuren i svensk arkitekturhistoria föreslagna aflöningsförmåner å tillhopa 4,600 kronor, däraf 2,500 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, jämte rätt till två ålderstillägg, hvardera å 500 kronor, efter respektive fem och tio års tjänstgöring, öfverensstämman med dem, som vid 1908 års Riksdag bestämdes för de fem professorerna vid konsthögskolan i teckning, målning och landskapsmålning. Jag har härvid icke något att erinra. Då emellertid ifrågavarande befattning icke lär bli erforderlig förrän med ingången af undervisningsåret 1912—1913, behöfver densamma icke upprättas förr än från och med den 1 juli 1912, och hälften af de med befattningen förenade aflöningsförmåner kommer således att besparas statsverket.

»De sakkunnigas förslag, att undervisning i byggnadsteknik och andra inom byggnadskonsten viktiga ämnen bör bestridas af särskildt tillkallade framstående specialister, finner jag vara välbetänkt. För detta ändamål torde böra i staten uppföras det af de sakkunniga föreslagna belopp, 3,000 kronor. Äfven i afseende å detta anslag torde besparingar uppstå under första hälften af år 1912.

»Såsom en synnerligen viktig del af undervisningen i svensk byggnadskonst hafva de sakkunniga framhållit elevernas besök vid gamla byggnadsverk samt desammas afteckning och uppmätning. Det synes därför vara af vikt, att understöd af statsmedel beredes medellösa elever för deltagande i sådana studieresor, och det torde äfven vara skäligt, att särskild ersättning tilldelas den lärare, som leder dessa öfningar och därigenom tillskyndas utgifter. Den för dessa ändamål erforderliga anslagsökningen, 1,200 kronor, torde, i enlighet med hvad statskontoret hemställt, böra sammanslås med det i staten nu uppförda anslag å 1,000 kronor till elevernas studieresor och i staten vid anslaget fogas det af statskontoret föreslagna tillägg.»

Utskottet.

Utskottet, som tagit del af såväl Kungl. Maj:ts proposition som de i ämnet väckta motionerna, har kommit till full öfvertygelse om behovet af en bättre organisation af den högre arkitekturundervisningen i dess helhet. För denna organisation är det, äfven enligt utskottets mening, af den största vikt, att vid arkitektundervisningen i såväl de högre tekniska läroanstalterna som konsthögskolan den tekniska utbildningen kommer att gå hand i hand med den konstnärliga.

För att nå detta mål hafva de sakkunniga föreslagit, att vid tekniska högskolan undervisningen i fackskolan för arkitektur skulle göras obligatorisk fyraårig samt fortsättningskursen vid konsthögskolan tvåårig, och har genom omläggning af undervisningen mera plats beredts åt ämnet byggnadsteknik såväl vid de högre afdelningarna af tekniska högskolan som vid de båda årskurserna i konsthögskolan. Härigenom hafva de sakkunniga velat ernå en sådan plan för undervisningen, att den totala utbildningstiden för en arkitekt skulle kunna hållas inom rimliga gränser, d. v. s. i detta fall sex år i stället för, såsom regeln förut varit, sju år. Äfven detta förefaller ju vara en afsevärd tid, men de sakkunniga hafva sökt göra studietidens längd mindre betungande för de studerande genom att så planlägga undervisningen vid konsthögskolan, att tid skulle beredas dem att jämsides med sina studier arbeta på ritkontor och därigenom såväl bidra till sitt uppehälle som förkofra sig i sitt yrke.

Denna af de sakkunniga uppgjorda och af Kungl. Maj:t framlagda plan för arkitektundervisningen vid tekniska högskolan och konsthögskolan har utskottet ansett sig kunna förorda.

Utskottet vill i detta sammanhang betona, att nämnda plan öfverensstämmer med de förslag till läroplaner för tekniska högskolan, som framlagts i Kungl. Maj:ts proposition nr 124, och som utskottet i sin föregående skrifvelse förordat.

Sedan studietiden vid konsthögskolan sålunda enligt Kungl. Maj:ts förslag blifvit förkortad till två år, skulle elever, utgångna från den nu treåriga husbyggnadsfackskolan vid Chalmers tekniska läroanstalt, enligt nämnda förslag komplettera sina studier med ett fjärde år vid tekniska högskolan, innan de kunde vinna inträde vid konsthögskolan. Direkt öfvergång från Chalmers tekniska läroanstalt till konsthögskolan skulle således enligt detta förslag vara utesluten. Utskottet, som väl inser, att lärjungar från båda de högre tekniska läroanstalterna vid inträdet i konsthögskolan måste stå på ungefär samma kunskapsnivå, anser det emellertid olämpligt, att de studerande från Chalmers läroanstalt skulle nödgas besöka tre olika läroverk. På denna grund vill utskottet förorda den i motiveringen till

ofvannämnda, af herrar Wijkander och Boman väckta motion angifna och äfven af departementschefen antydda utvägen till frågans ordnande och fördenskull uttala såsom sin mening, att, under förutsättning af att en fjärde (frivillig) årskurs anordnas vid husbyggnadsfackskolan vid Chalmers tekniska läroanstalt, de elever, som fullständigt genomgått nämnda fackskola, skola vara berättigade till direkt inträde vid konsthögskolan.

Den i propositionen lämnade redogörelsen för bedrifvandet af undervisningen vid konsthögskolan har för utskottet klargjort det orimliga i att hela arkitekturundervisningen därstädes uppehålls af en enda lärare. Det synes därför utskottet välbetänkt, att undervisningen i arkitektur vid nämnda högskola, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, uppdelas på två professurer, en i arkitektur och en i svensk arkitekturhistoria. Särskildt har utskottet velat uttrycka sin tillfredsställelse med det beaktande af den nationella arkitekturen, som ligger i Kungl. Maj:ts förslag om inrättande af sistnämnda professur. I detta sammanhang vill utskottet instämma i följande yttrande af de sakkunniga:

»Ehuru i vårt land ej finnes någon arkitektur med från de öfriga kulturländernas helt skild karaktär, finnes dock från hvarje stilepok, från medeltiden ända fram till våra dagar, byggnadsverk, hvilkas af klimatiska förhållanden, användt material och folkkaraktär framsprungna kynne dock i ganska väsentlig grad markerar en i viss mån själfständig, för oss nationell arkitektur. Denna är det vår oafvisliga plikt att lära känna och bevara mot tidens åverkan eller mot förvanskning genom okunnighet eller brist på pietet. Äfven torde i många afseenden i just denna hos oss hemmahörande och rotfasta arkitektur enkla, naturliga och goda förebilder för vår nutida byggnadskonst vara att finna, och bör densamma således såsom studiematerial vid våra arkitekturskolor utgöra en viktig del.»

En undervisning af sådan art bör, enligt utskottets mening, kunna få betydelse äfven för ernäendet af en för vårt land lämpad byggnadstyp, särskildt för bostadshus på landsbygden, i villastäder, egna-hemssamhällen och dylikt.

Den förutsatta ökningen af undervisningen i byggnadsteknik vid konsthögskolan betingar gifvetvis en särskild lärare i detta ämne, och har utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende.

De förändringar i den för akademien för de fria konsterna och konsthögskolan fastställda stat, som äro en följd af ofvan tillstyrkta omläggning af arkitekturundervisningen vid konsthögskolan, vill utskottet för sin del äfvenledes förorda.

Hvad angår ofvannämnda, af herrar Wijkander och Boman i ämnet väckta motion, har utskottet, såsom framgår i det föregående, ansett sig böra göra ett uttalande i den riktning, motionärerna åsyftat.

Beträffande slutligen herr Tengdahls i ämnet väckta motion, vill utskottet framhålla, att Kungl. Maj:ts förslag sökt i hufvudsak afhjälpa de brister i arkitektundervisningen, som påpekats i nämnda motion, nämligen brist på enhetlighet i organisationen samt otillräcklig undervisning i teknisk-ekonomiska frågor. Vidare vill utskottet erinra därom, att ett beslut i den riktning, som utskottet förordat i sitt utlåtande angående omorganisation af tekniska högskolan m. m., äfven skulle innebära en väsentlig lättnad för icke-studenter att vinna inträde på arkitektbanan.

På grund af Kungl. Maj:ts föreliggande proposition samt i ärendet väckta motioner får utskottet hemställa,

A. att Riksdagen må, med afslag å herr Tengdahls motion,

1:o) — med uteslutande ur den för akademien för de fria konsterna och konsthögskolan fastställda stat af den däri upptagna professorn i byggnadskonst jämte sagda befattning tillhörande aflöningsförmåner — i staten uppföra ej mindre en professor vid konsthögskolan i arkitektur med en aflöning af 6,400 kronor, däraf 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, med rätt att efter fem års tjänstgöring erhålla förhöjning i lönen med 600 kronor, än äfven en professor vid konsthögskolan i svensk arkitekturhistoria med en aflöning af 4,600 kronor, däraf 2,500 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, med rätt till två ålderstillägg å lönen, hvardera å 500 kronor, efter respektive fem och tio års tjänstgöring;

2:o) godkänna af Kungl. Maj:t för åtnjutande af nämnda aflöningsförmåner föreslagna villkor och bestämmelser samt förklara, ej mindre att en hvar, som med eller efter 1912 års ingång tillträder någon af ifrågasvarande befattningar vid konsthögskolan, skall vara pliktig att underkasta sig nyssberörda villkor och bestämmelser, än äfven att, därest nuvarande innehafvaren af professorsbefattningen i byggnadskonst vid konsthögskolan icke före viss angifven tidpunkt anmäler, att han vill

underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och bestämmelser, och han icke lagligen kan därtill förbindas, han skall varda bibehållen vid honom dittills tillkommande aflöningsförmåner, äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom;

3:o) till bestridande af undervisning vid konsthögskolan i byggnadsteknik med flera ämnen i staten uppföra ett belopp af 3,000 kronor;

4:o) höja det i staten upptagna anslaget å 1,000 kronor till elevernas studieresor med 1,200 kronor till 2,200 kronor, däraf högst 400 kronor till ersättning åt läraren vid arkitektelevernas resor;

5:o) för genomförande af ifrågavarande förändringar i staten öka det under rubriken akademien för de fria konsterna upptagna anslag med 11,200 kronor eller från 90,750 kronor (däraf två reservationsanslag å sammanlagdt 31,900 kronor) till 101,950 kronor (däraf två reservationsanslag å tillhopa 33,100 kronor); samt

6:o) medgifva, att de professorerna i arkitektur och svensk arkitekturhistoria tillkommande ålderstillägg må utgå af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

B. att herrar Wijkanders och Bomans ofvanberörda motion må anses besvarad genom hvad utskottet i motiveringen till sin hemställan anført.

Stockholm den 12 maj 1911.

På särskilda utskottets nr 2 vägnar:

GUST. LAGERBRING.
